

**XXI ASR PEDAGOGINING ASOSIY KO'NIKMALARI VA ULARNI
MUSTAQIL RIVOJLANTIRISH**

*Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika va psixologiya kafedrası
o'qituvchisi*

Sabirova Muxarramoy Nurbek qiz

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim yo'nalishi 302 guruh
talabasi*

Abdumutallibova Marhabo Murodjon qizi

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik ta'lim yo'nalishi 302 guruh
talabasi*

Nasimova Gulchiroy Abduraxim qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada XXI asr pedagogining asosiy ko'nikmalari, jumladan, raqamli savodxonlik, tanqidiy va ijodiy fikrlash, kommunikativ qobiliyatlar, emosional intellekt, hayot davomida o'rganish va liderlik qobiliyatlari haqida so'z boradi. Ushbu ko'nikmalarni mustaqil ravishda rivojlantirish yo'llari ham batafsil bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Pedagog, XXI asr ta'limi, raqamli savodxonlik, tanqidiy fikrlash, ijodiy fikrlash, kommunikatsiya, emosional intellekt, liderlik, ta'lim metodlari, innovatsion ta'lim.

The main skills of the 21st century educator and their independent development

Annotation: This article will talk about the basic skills of a 21st century educator, including digital literacy, critical and creative thinking, communicative abilities, emotional intelligence, life-long learning and leadership skills. Ways to independently develop these skills are also detailed.

Keywords: Educator, 21st century education, digital literacy, critical thinking, creative thinking, communication, emotional intelligence, leadership, educational methods, innovative education.

Основные навыки педагога XXI века и их самостоятельное развитие

Аннотация: В этой статье рассматриваются основные навыки педагога XXI века, включая цифровую грамотность, критическое и творческое мышление, коммуникативные навыки, эмоциональный интеллект, обучение на протяжении всей жизни и лидерские качества. Также подробно описаны способы развития этих навыков самостоятельно.

Ключевые слова: Педагог, образование XXI века, цифровая грамотность, критическое мышление, творческое мышление, коммуникация, эмоциональный интеллект, лидерство, методы обучения, инновационное образование.

Kirish

O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta va maktabdan tashqari ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, o'sib kelayotgan yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etish maqsadida, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-sentabrdagi "Xalq ta'limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5538-son Farmoniga ko'ra O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish kontseptsiyasi tasdiqlandi, O'zbekiston Respublikasining 2030- yilga kelib PISA (The Programme for International Student Assessment) Xalqaro miqyosda o'quvchilarni baholash dasturi reytingi bo'yicha jahonning birinchi 30 ta ilg'or mamlakati qatoriga kirishiga erishish borasida bir qancha ishlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan. Uzlaksiz ta'lim tizimi mazmunini sifat jihatidan yangilash, shuningdek professional kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish, o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish, xalq ta'limi sohasiga zamonaviy axborotkommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalarni joriy etish, ta'lim muassasalarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash va budjetdan tashqari mablag' bilan ta'minlashning samaradorligini oshirish, yoshlarni tarbiyalash va ularning bandligini ta'minlashda maktabdan tashqari ta'limning zamonaviy usullari

va yo‘nalishlarini joriy etish, davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish hisobiga davlat ta‘lim tizimida raqobat muhitini kengaytirish, yoshlar ta‘limtarbiyasi uchun qo‘shimcha sharoitlar yaratishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlarni o‘z ichiga olgan beshta tashabbusni amaliyotga tatbiq etish masalasi bugungi kunning eng dolzarb masalasi hisoblanadi. Zamonaviy ta‘lim tizimi jadal rivojlanib borayotgan bir davrda pedagoglarning yangi zamonaviy ko‘nikmalarga ega bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. XXI asr ta‘lim muhitida samarali ishlash uchun o‘qituvchilar nafaqat o‘z fanini yaxshi bilishi, balki pedagogik, psixologik va texnologik jihatdan ham rivojlangan bo‘lishi kerak. Ushbu maqolada XXI asr pedagogining eng muhim ko‘nikmalari va ularni mustaqil rivojlantirish yo‘llari haqida so‘z yuritamiz.

Raqamli savodxonlik va texnologiyalardan foydalanish

Bugungi o‘quvchilar raqamli dunyoda ulg‘aymoqda, shuning uchun zamonaviy pedagog texnologiyalardan unumli foydalanishi zarur. Onlayn ta‘lim platformalari, interaktiv vositalar, sun‘iy intellekt asosidagi ta‘lim dasturlari va virtual laboratoriyalar o‘qitish sifatini oshirishga yordam beradi.

Rivojlantirish yo‘llari:

- Onlayn kurslar va vebinarlar orqali zamonaviy texnologiyalarni o‘rganish.
- Google Classroom, Moodle, Zoom kabi platformalardan samarali foydalanish.
- Raqamli kontent yaratish (video darslar, interaktiv testlar, podkastlar, bloglar).
- Kodlash va dasturlash asoslarini o‘rganish.
- Sun‘iy intellekt yordami bilan ta‘lim jarayonini optimallashtirish.

Tanqidiy va ijodiy fikrlash

Fanlararo aloqadorlik nazariyasining taraqqiyotida tabaqalashtirilgan holat hukm sursa ham amaliyotda integratsiya, o‘zaro aloqadorlik fanning ijtimoiy ahamiyatini yanada oshiradi. So‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan fanlararo aloqadorlik muammolarini hal etishga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqotlar ijtimoiy hayot talabidir. Boshlang‘ich maktabda integratsiyani amalga oshiruvchi bo‘g‘in vazifasini

o'qituvchining o'zi amalga oshiradi. U bolalarning matematikaga, yozishga, tabiat ko'pgina boshlang'ich tushunchalarga va yana ko'pgina narsalarga o'rgatadi. O'z kuch va imkoniyatlari darajasida bu ishni amalga oshiradi. Boshlang'ich sinflarda bir o'qituvchining dars berishini, integratsiyaning bir usuli deb hisoblasak ham bo'ladi. Integratsiyani amalga oshirishning usullari yaxshi yoki yomon bo'lishi mumkin, muammoning mohiyati shundaki, usullarning birlaridan yuz o'girib, ikkinchisidan barcha darajalarida o'qituvchilarning (psixologik va fiziologik) yosh xususiyatlarini hisobga oladigan integratsiyalashgan choralar tuzishni kiritishidir. Muammoning bunday qo'yilishi integratsiyaning turli ta'lim pog'onalarida turli xususiyatlarga ega ekanligini ko'rsatadi. Boshlang'ich maktabda integratsiyani bir-biriga nisbatan yaqin fanlarni birlashtirish asosida ko'rish maqsadga muvofiq. Ta'limning keyingi pog'onalaridan u asosiy fanlarning chegaralarini birlashtirishga harakat qiladi. Bugungi kunda, ya'ni ta'lim-tarbiyaning hozirgi zamonaviy bosqichida o'qituvchining ishlash tizimi tubdan o'zgarmoqda va pedagogik texnologiyalar, integratsiyalar, innovatsiyalar amaliyotda keng qo'llanilmoqda.

Zamonaviy ta'lim muhitida o'quvchilar mustaqil fikrlash va turli vaziyatlarga innovatsion yondashish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Shuning uchun pedagog ham o'z fikrlash darajasini doimiy ravishda oshirib borishi muhim.

Rivojlantirish yo'llari:

- O'quvchilarga ochiq savollar berish va ulardan tanqidiy yondashuv talab qiladigan topshiriqlar tayyorlash.
- Muammoli ta'lim usulidan foydalanish.
- Divergent va konvergent fikrlash usullarini qo'llash.
- O'yinli ta'lim (gamification) orqali kreativ yondashuvlarni rivojlantirish.

Kommunikativ qobiliyatlar va samarali muloqot

Pedagog o'quvchilar, ota-onalar, hamkasblar va jamiyat bilan samarali muloqot qilish qobiliyatiga ega bo'lishi lozim. Raqamli davrda bu ko'nikma yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'quv fanlararo aloqadorlik ta'minlangan sharoitda o'quvchilarning egallagan bilimlari samarali rivojlanishi bilan bir qatorda ularning idrok qilish qobiliyati, faolliklari, qiziqishlari, aqliy intellektual imkoniyatlari

ortishiga erishiladi. O'quv fanlararo aloqadorlikni turli o'quv fanlari bo'yicha o'quv dasturlari, darsliklar mutanosibligini ta'minlovchi didaktik imkoniyat sifatida tushunish lozim. «Integratsiya» so'zi lotincha integratio-tiklash, to'ldirish, «integer» butun so'zidan kelib chiqqan. Integratsiya tushunchasi quyidagi ikki xil jarayon sifatida talqin etiladi: birinchidan, tizim, organizmning alohida tabaqalashtirilgan qism va vazifalarning bog'liqlik holatini bildiruvchi tushuncha va shu holatga olib boruvchi jarayon; ikkinchidan, tabaqalashtirish jarayonlari bilan birga amalga oshirilayotgan fanlarni yaqinlashtirish jarayoni. Genetik jihatdan integratsiyauzviylik, predmetlararo aloqadorlik, o'zaro aloqadorlik va nihoyat o'zaro bir-birini to'ldiruvchi, kengaytiruvchi hamda chuqurlashtiruvchi, o'quv predmetlari mazmunini eng kamida ta'lim standartlari darajasida sintezlab, mantiqan tugallangan mazmun shakli va oliy darajasidir.

Rivojlantirish yo'llari:

- Notqlik san'ati va ta'sirchan nutq bo'yicha treninglarda qatnashish.
- Ochiq muloqot va diskussiyalar tashkil etish.
- Ijtimoiy tarmoqlarda ta'lim bo'yicha bloglar yuritish.
- Tinglash madaniyatini rivojlantirish.

Emosional intellekt va empatiya

O'quvchilarning his-tuyg'ularini tushunish, ularning ehtiyojlarini inobatga olish va individual yondashuv pedagogdan yuqori darajadagi emosional intellekt talab qiladi.

Rivojlantirish yo'llari:

- O'zini anglash va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.
- O'quvchilarning emosional holatini tushunish va ularga mos ravishda yondashish.
- Stress va muammolarni hal qilish uchun meditatsiya va mindfulness mashqlarini bajarish.

5. Hayot davomida o'rganish va moslashuvchanlik

XXI asrda o'qituvchi doimiy o'z ustida ishlashi, yangi bilimlarni o'zlashtirishi va o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslasha olishi kerak.

Rivojlantirish yo'llari:

- O'qituvchilar uchun professional rivojlanish dasturlarida qatnashish.
- Ilmiy maqolalar, kitoblar va konferensiyalarni muntazam kuzatib borish.
- Yangi pedagogik metod va yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etish.

Jamoaviy ishlash va liderlik qobiliyatlari

Pedagog nafaqat individual ravishda, balki jamoa bilan ishlash ko'nikmasiga ham ega bo'lishi kerak. Maktab va ta'lim muassasalari ichida hamkorlik qilish, tajriba almashish va jamoa yetakchisi bo'lish muhim.

Rivojlantirish yo'llari:

- Team-building treninglarida qatnashish.
- O'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish uchun loyihalar yaratish.

- Liderlik va boshqaruv ko'nikmalarini rivojlantirish.

Xulosa

XXI asr pedagogi zamon bilan hamnafas bo'lishi, o'quvchilarga nafaqat nazariy bilim, balki hayotiy ko'nikmalarni ham berishi kerak. Innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, samarali muloqot qilish, emosional intellektni rivojlantirish, o'z-o'zini doimiy takomillashtirish kabi ko'nikmalar bugungi o'qituvchining asosiy ustunligidir.

O'qituvchi ushbu ko'nikmalarni rivojlantirish orqali nafaqat o'z kasbiy mahoratini oshiradi, balki kelajak avlodni sifatli ta'lim bilan ta'minlashga ham ulkan hissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR:

1. Osnovniye idei I.G.Pestalotssi. - <http://uchitel76.ru/osnovne-idei-i-g-pestalocci/>. 2. Kukushin B.C., Boldireva-Varaksina A.V. Pedagogika nachalnogo obrazovaniya. / Pod obsh. red. B.C.Kukushina. — M.: IKS «MarT»; Rostov n/D: Izdatelskiy sentr «MarT», 2005.
3. Mavlonova R.A. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. Metodik qo'llanma. – T.: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat universiteti, 2005. [http:// library.ziynet.uz/ru/book/33810](http://library.ziynet.uz/ru/book/33810).

4. “Boshlang‘ich sinf o‘qish savodxonligi va tarbiya darslarining integratsiyalashuv imkoniyatlari”. Gulmira Sodiqova 8-IATCHO‘ITM boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi. Boshlang‘ich ta’lim gazetasi. 2021-yil, 10-son, 21-bet.
5. “Bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini fanlarni integratsiyalab o‘qitishga tayyorlash”. Hayitov Anvar Isomiddin o‘g‘li, TDPU tadqiqotchisi. Pedagogika ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2022- yil, 3-bet.
6. “Integratsiyalashgan darslarning samaradorligini oshirish va ta’lim prinsiplari”. Mavlonova. R, Raxmonqulova. N. Boshlang‘ich ta’limning integratsiyalashgan pedagogikasi. Toshkent “O‘qituvchi” 2006.